

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiits-ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

Teie 03.03.2026 nr 8-1/1615-1

Meie 24.03.2026 nr 5.-1-1/38-1

Arvamus elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) tänab Justiits- ja Digiministeeriumit kaasamise eest elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi: eelnõu) menetlusse. Oleme eelnõud analüüsinud ja esitame selle kohta järgmised seisukohad ja ettepanekud.

Eelnõuga laiendatakse isikute ringi, kes võivad raadiosidet piirata ja täpsustatakse, millistes olukordades on võimalik raadiosidet piirata. See on oluline teema ja toob kaasa mõju mobiilside teenuse osutajate poolt osutatava elutähtsa teenuse toimimisele. Seda eriti seetõttu, et eelnõuga antav raadioside piiramise õigus ei sõltu mobiilside teenuse osutajate enda tegevusest. Samuti ei anna eelnõu mobiilside teenuse osutajatele kaasa rääkimise õigust või veto-õigust, kui luba piiramiseks seaduse alusel väljastatakse. Eelnõuga tekib juurde terve rida isikud, kellel õigus häireid tekitada on.

Hetkel ei näi olevat piisavalt hinnatud mobiilsideteenuse toimimise ja kvaliteedi mõju olukorras, kus teine elutähtsa teenuse osutaja (riigi enamusosalusega ETO) seatakse eelisseisu ja õigustatakse häirete tekitamist.

Isegi juhul, kui paigaldatakse piiramiseks häireseade konkreetsele objektile, levivad häired ka väljapoole ning mõjutavad piirkonnas tegutsevate mobiilside teenuse osutajatele teenust. Seadusest ja sageduslubadest tulenevalt on mobiilside teenuse osutajaid kohustatud tagama teenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi, mistõttu on oluline, et kommunikatsioon ja mõju hindamine oleksid selged, koordineeritud ja läbipaistvad.

Oluline on, et mistahes häiringu tekitamise puhul oleks peamine kommunikatsioon ja põhjendused riigi poolt (riigi julgeolek), et maandada avalikkuse ootusi ning vältida väärarusaamu elutähtsate teenuste võimaliku katkestuse või kvaliteedi languse kohta.

ITL-i seisukohad eelnõu kohta on järgmised:

1. Eelnõu ülesehitus ei taga piisavalt kaitset vältimaks ülemäärast mõju mobiilsideteenusele kui elutähtsale teenusele.
2. Isikute ringi laiendamine ei ole proportsionaalne ning ei arvesta piisavalt mobiilsidevõrkude toimimise ja avalikkuse ohutuse aspekti (sh hädaabikõned).
3. Eelnõu lisaks oleva rakendusakti „Raadioside piiramise tingimused ja kord“ (edaspidi: määruse kavand) tekst ei loo täiendavat selgust ega kindlustunnet, et piiramine oleks minimaalne, erandlik, põhjendatud ja kontrollitud.
4. Määruse kavand kordab eelnõu üldiseid põhimõtteid ega täpsusta menetlust ega kohustusi.
5. Puuduvad selged nõuded mobiilside teenuse osutajate kaasamisele, teavitamisele ja piiramise mõjude hindamisele.
6. Piiramise tehnilised nõuded on sõnastatud pigem soovitusena.
7. Ebaselgeks jääb mõiste „kolmas isik“ ja „sagedusloa omanik“.

Selgitame oma seisukohti järgmiselt:

1. Õigustatud isikute ringi laiendamine

Eelnõu näeb ette ulatusliku laienduse subjektidele, kellel oleks õigus raadiosidet piirata, omades selleks seaduslikku alust.

Leiame, et sellisel kujul uutele õigustatud isikutele piiramise õiguse andmise korral:

- a) Ei ole tagatud, et piiramist kasutatakse üksnes vältimatu vajaduse korral. Kuna piiramine ei ole tehniliselt võttes üksnes lokaalne tegevus siis piiramisel kasutatavad seadmed tekitavad ilmselgelt häireid ka väljaspool konkreetset objekti või territooriumi. Seetõttu peab selline piiramine olema pigem erandlik, selgelt põhjendatud ning rangelt kontrollitud;
- b) Ei ole piisavalt hinnatud mõju mobiilsideteenuse kvaliteedile ja seeläbi ka avalikkuse ohutusele (sh hädaabikõnedele);
- c) Asetatakse elutähtsa teenuse osutajad olukorda, kus nad võivad samaaegselt olla nii segaja kui häirest mõjutatav teenusepakkuja. Pealegi see võib hakata mõjutama nende endi teenuseid.
- d) Piiramist läbi viivad uued isikud ja teenusepakkujad ei ole pädevad hindama ise piiramise proportsionaalsust ega mõju, mistõttu me ei saa toetada sellisel kujul teadus- ja arendustegevusega seotud õppeasutustele ja teisele elutähtsa teenuse osutajale iseseisvat piiramise õiguse andmist.

ITL-i ettepanek õigustatud isikute ringi laiendamise osas on jätta piiramisõigus vaid julgeolekuasutustele, Kaitseväele, PPA-le, Päästeametile ning mitte laiendada seda isikute ringi, sh teadus- ja arendustegevuseks või teise ETO teenuse eelistamiseks. Teadus- ja arendustegevus ei peaks toimuma reaalsõrgus, vaid selleks ettevalmistatud keskkonnas (nt polügoonil, varjestatud ruumis). Ka eelnõu seletuskirjas tunnistatakse, et selline piiramine häirib paratamatult tavaelu ja teenuseid.

2. Kiirmenetlus ja riskide hindamine ning kommunikatsiooniplaan

Eelnõu näeb ette võimaluse anda piiramisloa kõrgendatud valmisoleku või eriolukorra ajal ilma tavapärasest menetluskorda järgimata.

Leiame, et isegi kiirmenetluse puhul peab olema kohustuslik minimaalne riskihindamine ja mobiilside teenuse osutajate eelnev kaasamine. Piiramise mõju hindamisel tuleb arvesse võtta, et häired levivad alati ka väljapoole planeeritud ala. Seetõttu peab piiramisloa menetlus sisaldama:

- ülevaadet riigi kommunikatsiooniplaanist piirkonna elanikele ja asutustele,
- kõrvalmõjude süsteemset hindamist.

Kuna raadioside piiramised tekitavad häireid osutatavate teenuste kvaliteedile või sidevõrgu taristu erinevatele elementidele, siis ilma piiramise infota võib tekkida olukord, kus operaatorid peavad tegema asjatut tööd side kvaliteedi languse põhjuste väljaselgitamiseks.

Mobiilside teenuse osutajad ei saa ega tohi olla olukorras, kus nemad peavad avalikkusele selgitama riigi poolt rakendatud meetmeid või vastutama teenuse kvaliteedi tajutava languse eest.

Seetõttu tuleb eelnõus ja määruse kavandis selgelt sätestada:

- Riigi avalik teavitamiskohustus seoses piiramise ja mõjudega;
- Mobiilside teenuse osutajate teavitamise kohustus enne piirangu rakendamist või erandjuhul vahetult pärast seda.
- Menetluse etappide sidumine konkreetsete tähtaegade ja infovahetusega osapoolte vahel ning tagada, et piiramise loa menetlemisel hinnatakse süsteemselt mõju ka mobiilsideteenusele. Mobiilsideteenuse häirimisega seotud riskid peavad olema hinnatud tegevuse kõikides etappides (ka loa andmisel), mitte üksnes järelevalve tasandil.
- Piiramiseks õigustatud isiku selged õigused ja kohustused. Hetkel on määruse kavandis räägitud kolmandast isikust, sagedusloa omanikust täpsustamata, kas tegemist on piiramisega seotud sagedusloaga või keda selle sagedusloa omaniku all silmas peetakse. Regulatsioon peab olema kõigi osapoolte jaoks selge ja ühemõtteline, et vältida valesti tõlgendamise riske ja ettenähtud kohustuste täitmata jätmist.
- Täpsustada määruse kavandis piiramise lubatavad tehnilised tingimused, sh kasutatavate raadioseadmete võimsus, geograafiline mõjuala, mõõtmiste teostamise kohustus, häirete ennetamine väljaspool vajalikku mõjuala.

ITL-i ettepanekud eelnõu muutmiseks:

- Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetak ESS § 115 lg 1 – kitsendada isikute ring tagasi julgeolekuasutustele ja kui see on oluline siis teadus- ja arendustegevuseks vastavalt nõuetele selleks ettenähtud väljaõppe polügoonidel või laborites.
- Eelnõu § 1 punktiga 7 lisatakse ESS § 115 lg 1¹ – lisada kohustus hinnata mõju ümbritsevale sidevõrgule ja raadiosidet kasutavatele teenustele, s.h mobiilsideteenusele.

- Eelnõu § 1 punktidega 2-4 täiendatav ESS § 14 (keeldumise alused) – täpsustada, et segamisluba ei tohi anda juhul, kui tehniline mõju sideteenustele, eriti mobiilsidele ületab mõistlikku taset.

ITL-i ettepanekud määruse kavandi muutmiseks:

Määruse kavandis on puudulikud:

- geograafilise mõjuala nõuded,
- maksimaalsed lubatud segamisel kasutatavate raadiosaateseadmete võimsused,
- sideoperaatorite protsessi kaasamise kirjeldus ja vajalikud tehnilised meetmed; (teavitamine, mõõtmised).

Teeme ettepaneku:

- täpsustada tehnilisi kriteeriumeid :
- lisada kohustuslik sideettevõtete eelinfoteavitus (v.a otsene oht);
- lisada sideettevõtete kaasamine standardprotseduuridesse.

Lisaks täpsustada viiteid sätetele nii eelnõus kui määruse kavandis (vt määruse kavandi § lg 2 sisalduv viide ESS § 115 lg 2 p 1 ja 2, mida ei eksisteeri).

Kokkuvõtteks leiame, et seadusest tulenev piiramise õigus ja alused peaksid olema minimaalsed, erandlikud ning jääma nn viimase võimaluse meetmeks. Me ei toeta seadusega õigustatud isikute ringi laiendamist teadus- ja arendustegevuse eesmärgil ja piiramatult nii, et piiramise sagedusloa omanikud võivad lihtsustatud korras häirida elutähtsat teenust.

Selline laiendamine ei ole õigustatud olukorras, kus mobiilside teenuse osutajate kui elutähtsa teenuste osutajate kohustusi ei ole selle võrra vähendatud ega vabastatud elutähtsa teenuse osutamisest või teenuse kvaliteedi tagamisest.

Loodame, et leiate võimaluse ITL-i ettepanekuid arvestada. Oleme valmis neid ka täiendavalt selgitama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Põld
Tegevjuht

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee